

ANVAR KULMATOV IJODIDA TASVIRIY SAN’AT JANRLARI VA BADIY
IFODA USLUBI

Zarina Baxriddinova Farxod qizi

San’atshunos, dizayn va tasviriy san’at yo’nalishi mutaxassisi

SDTU “San’at” kafedrasi o’qituvchisi

Zarinabahriddinova5@gmail.com

ORCID 0009-0005-0196-7074

Annotatsiya. *Mazkur maqolada rassom Anvar Kulmatovning ijodiy faoliyati, tasviriy san’atning turli janrlarida yaratgan asarlari hamda uning individual badiiy-uslubiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Rassom ijodida portret, peyzaj, me’moriy manzara va marina janrlarining o’ziga xos talqini ko’rib chiqilgan. Asarlarda kompozitsiya, rang, yorug’lik-soya, fazoviy yechim va badiiy obraz yaratish usullari san’atshunoslik nuqtayi nazaridan tahlil etiladi. Shuningdek, rassomning tabiat, inson va me’moriy muhitni tasvirlashdagi ijodiy yondashuvi ochib beriladi.*

Kalit so’zlar: *Anvar Kulmatov, tasviriy san’at, rassomlik, portret, peyzaj, marina, me’moriy manzara, rangtasvir, kompozitsiya, badiiy obraz, rang, uslub.*

Аннотация. *В данной статье рассматривается творческая деятельность художника Анвара Кулматова, анализируются его произведения, созданные в различных жанрах изобразительного искусства, а также индивидуальные художественно-стилистические особенности. Особое внимание уделяется своеобразной интерпретации жанров портрета, пейзажа, архитектурного вида и марины в творчестве художника. С точки зрения искусствоведения анализируются композиция, цвет, светотень, пространственное решение и способы создания художественного образа. Также раскрывается творческий подход художника к изображению человека, природы и архитектурной среды.*

Ключевые слова: *Анвар Кулматов, изобразительное искусство, живопись, портрет, пейзаж, марина, архитектурный пейзаж, цвет, композиция, художественный образ, стиль.*

Abstract. *This article examines the creative activity of the artist Anvar Kulmatov, his works created in various genres of fine art, and his individual artistic and stylistic features. Particular attention is paid to the distinctive interpretation of portrait, landscape, architectural view, and marine genres in the artist’s work. From an art-historical perspective, the article analyzes composition, color, light and shade, spatial solutions, and methods of creating artistic imagery. The artist’s creative approach to depicting human beings, nature, and the architectural environment is also explored.*

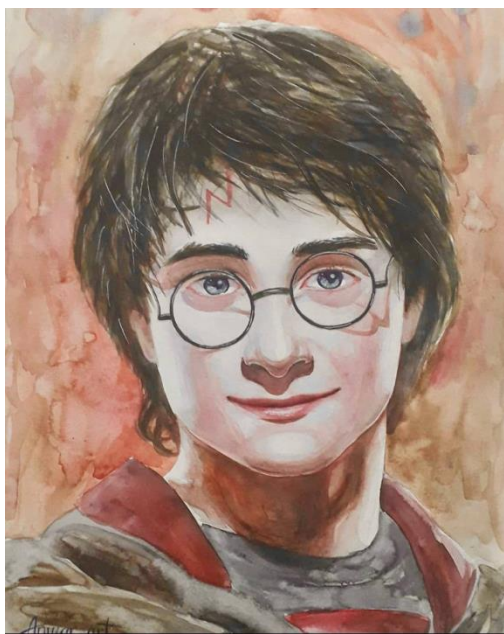
Keywords: *Anvar Kulmatov, fine art, painting, portrait, landscape, marine painting, architectural landscape, color, composition, artistic image, style.*

Tasviriy san’at insoniyatning borliqni anglash va uni obrazlar orqali ifodalashning eng qadimiy hamda ta’sirchan shakllaridan biridir. Rassom real voqelikni shunchaki tasvirlabgina qolmay, balki unga o‘zining individual munosabati, estetik qarashi va ijodiy tafakkurini ham singdiradi. Shu sababli har bir rassom ijodida uning dunyoqarashi, rangni his qilishi, shakl va kompozitsiya bilan ishlash qobiliyati o‘ziga xos badiiy tizimni yuzaga keltiradi. Zamonaviy tasviriy san’at jarayonida janrlar o‘rtasidagi chegaralarning nisbatan erkinlashuvi rassomga turli badiiy vositalardan foydalanish imkoniyatini bermiqda. Portret, peyzaj, me’moriy manzara va boshqa janrlarning o‘zaro uyg‘unlashuvi natijasida yangi ijodiy yechimlar yuzaga kelmoqda.

Anvar Kulmatov ijodida ham tasviriy san’atning bir necha janrlariga murojaat qilish holatini kuzatish mumkin. Rassomning taqdim etilgan asarlarida inson qiyofasi, tabiat manzaralari, tarixiy-me’moriy muhit, suv va sohil manzaralari kabi mavzular o‘z aksini topgan. Bu jihat rassomning ijodiy qiziqishlari kengligini va turli obrazlar orqali badiiy fikrini ifodalashga intilishini ko‘rsatadi.

Rassom ijodida portret janri

Anvar Kulmatov ijodining muhim yo‘nalishlaridan biri portret janridir. Rassomning portret ishlarida insonning tashqi qiyofasini tasvirlash bilan bir qatorda, uning ichki kechinmalari va xarakterini ochib berishga intilish seziladi.

Portret san’atida yuz ifodasi, ko‘z qarashi, soch va kiyim detallarining ishlanishi obrazning xarakterini ochishda muhim ahamiyatga ega. Kulmatovning portretlarida ham aynan shu jihatlarga e’tibor qaratilgan. Ayniqsa, yuz qiyofasidagi ranglar almashinuvi obrazga jonlilik beradi. Rassomning portretlarida realistik tasvirga intilish bilan bir qatorda, rangtasvirning erkin imkoniyatlaridan foydalanish ham ko‘zga tashlanadi. Teri rangining tabiiy tuslarini bir xil rang bilan emas, balki turli iliq va sovuq ranglar munosabati orqali ifodalash obrazning plastikligini kuchaytiradi.

Portret kompozitsiyasida yuzning asosiy qismga aylantirilishi tomoshabinning diqqatini bevosita qahramonning nigohi va mimikasiga yo‘naltiradi. Bunday kompozitsion yechim psixologik portretning asosiy xususiyatlaridan biridir.

Ayniqsa, rassom tasvirlayotgan obrazlarning nigohi alohida ahamiyat kasb etadi. Ko‘zlar orqali insonning ruhiy holatini ifodalash portret san’atining murakkab vazifalaridan biri bo‘lib, Kulmatov ishlarida bu vosita obrazning emotsional ta’sirini oshirishga xizmat qiladi.

Peyzaj janrida tabiat talqini

Rassom ijodida peyzaj janri ham alohida o‘rin egallaydi. Tabiat manzaralarini tasvirlashda rassom o‘rmon, daraxtlar, suv, osmon va qushlar kabi tabiiy unsurlardan foydalanadi.

Peyzaj asarlarida rang asosiy ifoda vositalaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Yashil, sariq, ko‘k va jigarrang tuslarning o‘zaro munosabati tabiatning turli holatlarini ifodalashga imkon beradi.

Rassomning daraxtzor tasvirlangan asarlarida vertikal chiziqlar kompozitsiyaning asosiy ritmini tashkil qiladi. Daraxt tanalarining takrorlanishi asarga ritmik yaxlitlik beradi. Shu bilan birga, daraxtlar orasidagi yorug‘likning ko‘rinishi fazoviy chuqurlikni yaratadi.

Bunday tasvirlarda birinchi, ikkinchi va uzoq planlarning mavjudligi tomoshabinda keng makon taassurotini uyg‘otadi. Ranglarning oldingi planda nisbatan to‘yingan, uzoqlashgan sari esa yumshoqroq berilishi fazoviy perspektivani kuchaytiradi.

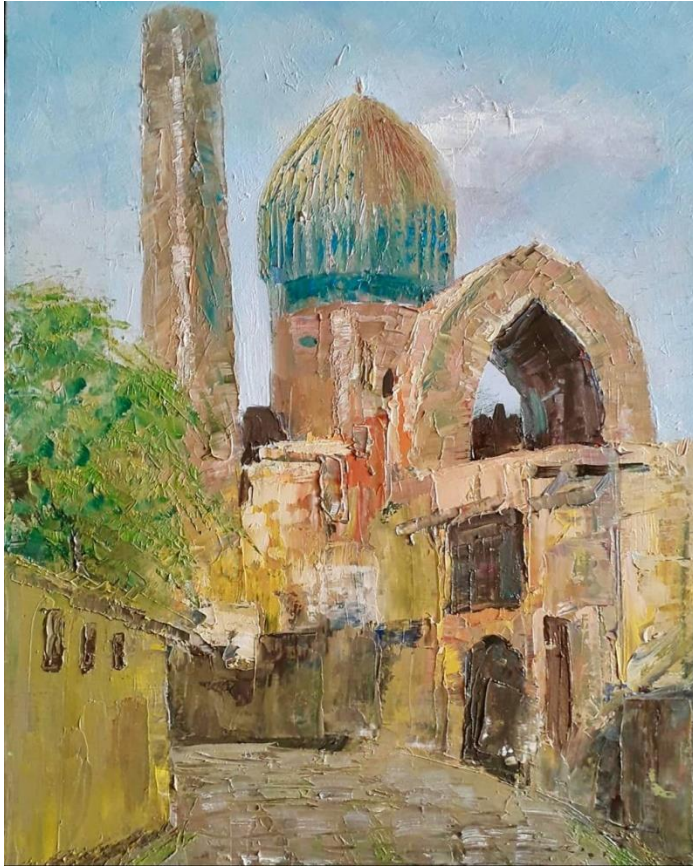
Rassomning tabiat tasvirlarida peyzaj faqat geografik makon sifatida emas, balki ma’lum bir kayfiyatni ifodalovchi badiiy vosita sifatida ham namoyon bo‘ladi. Sokin o‘rmon, suv yuzasi yoki kuzgi daraxtlar tasviri tomoshabinda osoyishtalik, mulohaza va tabiat bilan uyg‘unlik hissini uyg‘otadi.

Me’moriy manzara va tarixiy muhit talqini

25-Sentyabr, 2026-yil

Anvar Kulmatov ijodida me'moriy obyektlarni tasvirlashga oid asarlar ham mavjud. Tarixiy binolar va me'moriy muhitni tasvirlash rassomdan nafaqat chizmachilik mahoratini, balki makon va perspektivani chuqur his qilishni talab qiladi.

Tarixiy me'moriy obidalarining tasvirida bino shakli, devorlarning fakturasi,

yorug'likning tushishi va atrof-muhit bilan munosabat muhim ahamiyatga ega. Kulmatovning bunday ishlarida me'moriy obyektning faqat geometrik shaklini ko'rsatish emas, balki uning vaqt va muhit bilan bog'liq badiiy qiyofasini berishga intilish seziladi.

Akvarelga xos shaffoflik va ranglarning bir-biriga tabiiy singib ketishi eski me'moriy obyektlarning

o'ziga xos atmosferasini ifodalash uchun qulay imkoniyat yaratadi. Devorlarning eskirgan yuzasi, ranglarning xiralashuvi va yorug'likning notekis tarqalishi tarixiy muhit taassurotini kuchaytiradi.

Bu jihatdan rassom ijodidagi me'moriy manzaralar tasviriy san'at va me'morchilikning o'zaro aloqasini ko'rsatadigan qiziqarli badiiy material sifatida baholanishi mumkin.

Marina va suv manzaralarining badiiy talqini

Rassom ijodida suv va sohil manzaralari ham uchraydi. Qayiq, dengiz, sohil va osmon tasvirlangan kompozitsiyalarda rassom keng makonni ixcham badiiy vositalar yordamida ifodalashga intiladi.

Marina janrida suv yuzasining rang va yorug‘likni aks ettirish xususiyati rassom uchun muhim badiiy imkoniyat yaratadi. Suvdagi ranglarning osmon bilan uyg‘unligi kompozitsiyaning yaxlitligini ta‘minlaydi.

Qayiq kabi kichik detalning keng suv makonida joylashtirilishi kompozitsion kontrast hosil qiladi. Bu orqali inson va tabiat, kichik va ulkan makon o‘rtasidagi munosabat ifodalanadi.

Rang va texnik ijro xususiyatlari

Anvar Kulmatov ijodini tahlil qilishda uning rang bilan ishlash uslubiga alohida e‘tibor qaratish lozim. Taqdim etilgan asarlarda ranglarning tabiiy va erkin qo‘llanishi, ayrim joylarda esa kontrast ranglardan foydalanish kuzatiladi.

Rang rassom uchun faqat predmetning tashqi ko‘rinishini ifodalovchi vosita emas, balki kayfiyat yaratishning muhim elementidir. Portretlarda iliq va sovuq ranglarning o‘zaro munosabati inson yuzining hajmini ochishga xizmat qilsa, peyzajlarda yashil, sariq va ko‘k ranglarning uyg‘unligi tabiat holatini ifodalaydi. Akvarel texnikasiga xos shaffoflik, suv va bo‘yoqning o‘zaro ta‘siri rassom ishlariga yengillik va tabiiylik beradi. Ayrim joylarda ranglarning qog‘oz yuzasida erkin tarqalishi tasvirga ekspressivlik baxsh etadi.

Shu nuqtayi nazardan, rassom ijodida realistik tasvir va erkin rangtasvir uslubining uyg‘unlashuvini kuzatish mumkin. Anvar Kulmatov ijodining asosiy xususiyatlaridan biri — turli mavzu va janrlarga murojaat qilishidir. Rassom bir tomondan inson obrazining ichki dunyosini ochishga harakat qilsa, ikkinchi tomondan tabiat va me‘moriy muhitning estetik imkoniyatlarini o‘rganadi.

Uning portretlarida insonning individual qiyofasi, peyzajlarida tabiatning sokinligi, me‘moriy manzaralarida tarixiy muhit, marina ishlarida esa keng makon va suvning poetik imkoniyatlari namoyon bo‘ladi. Rassomning bunday ko‘p janrlilik xususiyati uning ijodiy izlanishlari doirasining kengligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, turli janrlarda rang, yorug‘lik va kompozitsiyaga bo‘lgan munosabat uning individual badiiy qarashlarini birlashtirib turadi.

Xulosa qilib aytganda

Anvar Kulmatov ijodini san’atshunoslik nuqtayi nazaridan o’rganish zamonaviy rangtasvirda turli janrlarning badiiy imkoniyatlarini kuzatish imkonini beradi. Rassomning portret, peyzaj, me’moriy manzara va marina yo’nalishidagi asarlari uning rang, kompozitsiya va obraz yaratish borasidagi izlanishlarini namoyon etadi. Portretlarda insonning tashqi qiyofasi bilan bir qatorda ruhiy holatini ifodalashga intilish, peyzajlarda esa tabiatning kayfiyatini rang orqali berish rassom ijodining muhim jihatlaridan hisoblanadi. Me’moriy manzaralarda tarixiy muhit va makon masalasi, marina ishlarida esa kenglik, suv va yorug‘lik munosabati asosiy badiiy vositaga aylanadi.

Umuman olganda, Anvar Kulmatov ijodida realistik kuzatuv, rangtasvirning ekspressiv imkoniyatlari va turli janrlarga ijodiy yondashuv o‘zaro uyg‘unlashadi. Uning asarlarini o‘rganish zamonaviy rassomlik jarayonida individual uslubning shakllanishi va tasviriy san’at janrlarining rivojlanish xususiyatlarini anglash uchun muhim material bo‘la oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev N. San’at tarixi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2001.
2. Oripov B. Tasviriy san’at va uni o‘qitish metodikasi. – Toshkent.
3. Hasanov R. Tasviriy san’at asoslari. – Toshkent.
4. O‘zbekiston san’ati tarixi. – Toshkent.
5. Anvar Kulmatovning ijodiy ishlari va taqdim etilgan rangtasvir asarlar